

ÅRSPLAN 2023-2024

- Barn og voksne hånd i hånd –

Berta Bråtens vei 6
1362 Hosle

Styrer: 40673690, hosletoppen@barnehagenvaar.no

Tusenben: 40673691, Sommerfugl: 40673692, Snegle: 40673693, Mariehøne: 40673694,
Gresshoppe 40673695, Edderkopp: 40673696, Humle: 40673697

Innhold

Årsplan	4
Bærumsbarnehagen	4
Presentasjon av barnehagen	5
Våre satsingsområder	6
Natur og friluft	6
Lek	7
Det psykososiale miljøet – sosial kompetanse	10
Kommunikasjon og språk	12
Digital barnehage	14
Livsmestring	15
Barnehagens pedagogiske arbeid	16
Barnehagens verdigrunnlag	16
Barn og barndom	16
Demokrati	16
Likestilling og likeverd	17
Bærekraftig utvikling	18
Barnehagens formål og innhold	19
Omsorg	19
Danning	19
Læring	20
Vennskap og fellesskap	20
Arbeid mot mobbing	20
Barnas medvirkning	21
Samarbeid mellom hjem og barnehage	22
Overganger	23
Overgang innad i barnehagen og mellom barnehager	24
Fra barnehage til skole	25
Planlegging, vurdering og dokumentasjon	27
Dokumentasjon	27
Barnehagens arbeidsmåter	29
Kompetanseplan	30
Barnehagens fagområder	31

Innledning

Velkommen til oss i BarnehavenVår Hosletoppen!

BarnehavenVår Hosletoppen er en sprudlende liten «bedrift» hvor barn og voksne skaper mye humor og glede sammen. Alle trenger å bli sett og verdsatt for å trives på jobb og dette jobber vi bevisst med her hos oss. Relasjoner og samspill mellom de voksne har stor betydning for det psykososiale miljøet i barnehaven.

Gjennom satsingsområdet natur og friluft får barna mange erfaringer og opplevelser som beriker barndommen deres. Naturen byr på en mengde lyder, lukter og andre sanseinntrykk som man ikke får innendørs. Ved samhandling i lek og læring mellom barn og voksne beveger vi oss sammen mot vår visjon: **Barn og voksne hånd i hånd.**

Alle avdelinger har vært på turer dette barnehageåret. Vi er heldige som har barnehaven i et flott område med mange turmuligheter. Det har blitt turer til Sauejordet, Fredaskogen, lekeplasser og ikke minst hytta vår «Hagatoppen» i skogen. På hytta har flere avdelinger vært gjennom hele barnehageåret i ulike årstider og vi sitter igjen med minnerike turer. Turene våre kan romme et hav med spennende utfordringer og oppdagelser! Ulent terreng, skatter å finne på bakken, kongler å leke med, pinner å sanke og insekter å ta vare på.

Årstema vårt har vært «Hakkebakkeskogen». Alle avdelinger har hatt temaet gjennom året og målet har vært at barna skulle få kjennskap til de ulike figurene, sangene og historiene fra Hakkebakkeskogen. Vi har gjort ulike tiltak for å nå målet; Hørt på og sunget sanger, lest kapitler fra boken, historier med konkreter, formingsaktiviteter, fellessamlinger og lekt rollelek med utkledning og figurene. Ved å ha et årstema i barnehaven videreutvikler vi fantasien til barna og det beriker også leken. Barna får felles opplevelser som kan gi stimulering til språk og gode samtaler.

Hele personalgruppen har deltatt i satsingen «Tett på». «Tett på kvalitet i bærumsbarnehaven» er et helhetlig system utarbeidet for å styrke kompetanse og kvalitet i barnehagene i Bærum kommune. Målet er at personalet i barnehaven skal gjøre en enda bedre jobb for barnas trygghet, trivsel, læring og språkutvikling. Gjennom «Tett på» har vi i BarnehavenVår Hosletoppen blitt enda mer bevisste på hvor betydningsfull hver voksen er og hvor stor påvirkningskraft vi har i alle de små situasjonene i løpet av dagen. «Tett på» satsingen vil være med oss videre.

Følg gjerne vår Instagram profil: barnehagenvaarhosletoppen. Der vil vi med jevne mellomrom legge ut bilder og korte filmsnutter av opplevelser fra hverdagen vår.

Vi gleder oss til ett nytt og opplevelsesrikt barnehageår i BarnehavenVår Hosletoppen!

Årsplan

Barnehagen er ifølge rammeplanen for barnehagen en pedagogisk virksomhet der samfunnsmandatet er, i samarbeid og forståelse med hjemmet, å ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal tilby barn under opplæringspliktig alder et omsorgs- og læringsmiljø som er til barns beste. Dette skal gjøres i samarbeid og forståelse med barnas hjem. Årsplanen inneholder informasjon om hvordan barnehagen arbeider med omsorg, danning, lek og læring for å fremme barnas allsidige utvikling samarbeid og forståelse med barns hjem. Planen gir informasjon om hvordan barnehagelovens bestemmelser om innhold følges opp, dokumenteres og vurderes.

Årsplanen er:

- Et arbeidsredskap for personalet for å styre virksomheten i en bevisst og uttalt retning.
- Et utgangspunkt for foreldrene til å påvirke innholdet i barnehagen.
- Et grunnlag for kommunens tilsyn med barnehagen.
- En informasjon om barnehagens pedagogiske arbeid til eier, politikere, kommune, barnehagens samarbeidsparter og andre interesserte.

Årsplanen revideres og evalueres fortløpende gjennom et barnehageår, og fastsettes i barnehagens samarbeidsutvalg.

For mer detaljert informasjon til foreldrene gir avdelingene ut ukeplan, tema som jobbes med og oppsummering av måneden på Kidplan. Der får foreldre en oversikt over aktiviteter, turer, bursdagsfeiringer, viktige beskjeder osv. Kidplan appen gjør det enklere for foreldre å følge med på det som skjer i barnehagen. Her vil det også bli lagt ut bilder som dokumenterer pedagogiske opplegg, barns aktiviteter og lek.

Bærumsbarnehagen

I Bærum er det i tillegg til rammeplanen utarbeidet en barnehagemelding for Bærumsbarnehagene 2015-2025. Barnehagemeldingen skal bidra til at det blir et likeverdig og enhetlig barnehagetilbud i Bærums barnehagene for alle barn og foreldre. Tidlig innsats, mestringsperspektivet, samarbeid og samhandling skal vektlegges i Bærumsbarnehagen. Barnehagen skal ses på som første trinn i utdanningsløpet, og lek, språk og god helse er faglige satsingsområder. Kvalitetsplanen lek og læring- rammeverk for Bærumsbarnehagene, som gjelder fra 2019 skisserer satsingsområdene: Kommunikasjon og språk, livsmestring og digital barnehage.

Presentasjon av barnehagen

Vår visjon

-Barn og voksne hånd i hånd-

De voksnes holdninger er avgjørende for hvordan barna utvikler seg og «vokser» i barnehagen. Hvordan vi voksne er som rollemodeller og støttespillere for barna har mye å si for barnas trivsel, læring og danning. Vi ser på barna som selvstendige individer med rettigheter til sine egne opplevelser, følelser og intensjoner. Vi er MED barna og vi ser på barn og voksne som likeverdige. Hånd i hånd med barna er vi trygge, tilgjengelige, støttende og medforskende veiledere i hverdagen. Vi møter barna med anerkjennelse, både gjennom kommunikasjon, holdninger og væremåte.

BarnehagenVår Hosletoppen er en privateid 7 avdelings barnehage. Barnehagen startet opp i 2015. Når vi startet opp flyttet BarnehagenVår Granåsen inn med alle sine barn. Dette gjorde at vi hadde mange kjente, både barn og personal, slik at oppstarten ble lettere.

Vi er inndelt i avdelinger med pedagogisk leder på hver avdeling. Vi har tre småbarnsavdelinger (1-3 år), tre storbarnsavdelinger (2-5 år) og en egen avdeling med alle førskolebarna. Vi har gode erfaringer med å samle alle skolestartere på samme avdeling siste året i barnehagen. Da blir barna godt kjent med mange jevnaldrende og får flere relasjoner før de starter på skolen. Dette er en avdeling hvor vi også har ekstra fokus på skoleforberedende aktiviteter, turer, natur og friluft. Selv om vi er inndelt i avdelinger jobbes det også noe på tvers av barnegruppene. Vi går på besøk til hverandres avdelinger, vi har lek og samlinger på tvers, og vi går iblant sammen på tur. Vi har 28 voksne tilknyttet til oss i ulike stillingsprosenter. Dette er engasjerte voksne som er glad i å være ute og berike barnas hverdag gjennom lek og aktiviteter. Vi har voksne som er faglig sterke som ønsker å lære mer og holde seg faglig oppdatert. Vi har et ønske om å bli praksisbarnehage og kunne motta studenter. Hosletoppen ungdomsskole er nærmeste nabo og fra skolen får vi ivrige unge som ønsker litt praksis i forbindelse med ulike valgfag eller arbeidsoppgaver. Dette er alltid hyggelige bekjenskaper.

Våre satsingsområder

Natur og friluft

Natur og friluft har i mange år vært et av satsingsområdene i barnehagen.

Naturopplevelser bidrar til barnas kreativitet, nysgjerrighet, fantasi og spontanitet, og gjør at barna får et nytt spillerom for leken sin. Barnehagen har en fantastisk beliggenhet for å kunne tilby unike naturopplevelser. Sauejordet, Fredaskogen, lekeplassen ved Granåsen og gapahuken på Lønnås blir flittig brukt. Haga golf er et populært turmål med skiløyper og akebakker på vinteren. Vi har også vår egen lavvo i barnehagen som er en hyggelig plass å være. Her har vi samlinger, spiser måltider og snakker om felles opplevelser fra turer. Vi har skogsområder som nærmeste nabo. Skogen byr på spennende utfordringer og oppdagelser. I naturen får barna muligheter til å teste sine egne grenser og uansett alder og modningsnivå vil barna få oppleve at de mestrer. Vi tilpasser turer etter barnegruppen og vi tar hensyn til barnas behov og/eller ønsker. Barna er med på å bestemme hvor vi skal gå og hva vi skal gjøre på tur. Barna har en turvenn som man leier, snakker med og hjelper.

Inneværende år og for kommende barnehageår har vi vært så heldige å få leie en hytte i skogkanten ved Haga golfklubb. Hytta eies av en bestefar av barn som har gått i barnehagen, men som nå har blitt skolebarn. Ved oppstart høsten 2019 hadde vi en dugnad med opprydding. Det ble felt noen trær og ryddet plass til en flott bål plass. Gjennom året har personal og barn bygget og laget et utemiljø med hinderbane/klatrebane og husker av tauverk. Dette er et fantastisk turmål. Når avdelingene er på tur til hytta er de mest ute, men har mulighet for å gå inn for å spise eller varme seg. På området er det også en utedo, noe som i seg selv er en kuriositet for mange av barna. Hytta har blitt brukt av samtlige avdelinger og alle har hatt stor glede av å være der.

Målet er at barna skal:

- Få minnerike turer med tilstedeværende voksne
- Bli glad i å være ute og få erfaring med de unike mulighetene naturen har å by på
- Undre seg over naturens mangfold ved å se, lytte og føle
- Bruke naturen på en fornuftig måte og ta vare på den
- Lære å ha respekt for alt levende
- Få en positiv selvoppfatning gjennom kroppslig mestring

Aktiviteter på turer:

- Matlaging på bål
- Frilek, natursti, postkasselek og orientering
- Motorisk trening gjennom klatring, balansering, taulek etc.
- Benytte faktabøker/naturbøker til å finne fram til svar
- Finne naturmateriale til formingsaktiviteter
- Benytte naturen til kunst og kreativitet
- Studere forandringene som skjer i naturen gjennom årstidene
- Gjøre barna kjent med våre vanligste dyr, planter og insekter
- Voksne skal være til stede, utforske og undre seg med barna
- Organiserte leker som gjemsel, stiv heks, haien kommer og bytt tre
- Samlingsstunder; eventyr, dramatisering, fortelling og lesing
- Konglestafett, lek med ball og fallskjerm
- Aking og ski

Sagt av Lars Monsen:

Naturen behandler alle mennesker likt uansett hvilken bakgrunn du har, alder eller kjønn. Naturen er helt fantastisk med mange enkle oppgaver som man raskt kan tilegne seg og som skaper trygghet og selvtillit for et ungt menneske.

Lek

Lekens betydning for barnas utvikling

«Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes» (Rammeplanen, 2017). Lekens betydning har stor plass i rammeplanen. Lek er barnas viktigste aktivitet. Leken kjennetegnes ved at den er frivillig og indre motivert. Den er knyttet til en opplevelse av at noe er morsomt og gledefyllt. Leken er barnas viktigste arena for opplevelser, samhandling, bearbeiding av erfaringer og utprøving. Barn møter andre barn gjennom lek og i dette fellesskapet legges grunnlaget for barns vennskap med hverandre, som igjen er kilden til barnas trivsel i barnehagen. Vi vet at leken fremmer barnas utvikling på mange områder: Intellektuelt, språklig, fysisk, sosialt og emosjonelt. Samtidig styrker den barnas identitet og selvfølelse. Leken er også en essensiell læringsarena.

"Å leke er når du er så oppslukt i øyeblikket at du glemmer deg selv, tid og sted. For barn er lek noe de simpelthen ikke klarer å la være" (Mevold, 2015)

Leken forandrer seg med barnets alder og modningsnivå. Leken starter tidlig og er et viktig kommunikasjonsmiddel i menneskets utvikling. Barn begynner å leke fra de nesten er nyfødte. Babyen ligger på stellebordet og imiterer mor eller fars ansiktsuttrykk. Barna er interessert i hverandre fra liten alder og vi kan hos de aller yngste barnehagebarna se at de gir- og- tar leker. Humor, imitasjon og mimikk får stort spillerom. Fra 2-3 års alderen kommer evnen til å "late som" og forholde seg til roller i lek. Leken blir på denne måten en essensiell arena for å bygge vennskap.

Det er vårt ansvar at alle barna gjør seg gode erfaringer i samspillet med andre barn og at de har noen å leke med. Det er ingen selvfølge at alle barn kan leke. Den sosiale leken er krevende og ikke alle barn behersker lekens sosiale spilleregler. Vi observerer og reflekterer for å fange opp konflikter, de som er utenfor i lek, og hjelpe disse barna til å komme inn i leken på en god måte. Å observere leken til barn kan også gi oss nyttig informasjon om deres utvikling, og være med å gi signaler om hvilke stimulanser og utfordringer både det enkelte barn og barnegruppen som helhet trenger.

Vi benytter ofte betegnelsen "frilek" og leken er med oss i store deler av barnehagedagen. Vi leker inne, ute og på turene våre. Organisering av barnehagen er viktig for å skape rom for leken. Da tenker vi både organisering med tanke på å gi nok tid og plass til å leke, og legge til rette for spennende lekemiljøer. Vi er opptatt av å dele barna i mindre lekegrupper. Dette kan skape ro og konsentrasjon, og gjøre det enklere å følge et leketema. Vi er også opptatt av å unngå for mye avbrytelser i barnas lek. Vi er inne og ute på forskjellige tidspunkt slik at vi drar nytte av de andres avdelingers lekemiljøer og materiell.

For å stimulere leken er det viktig at barna får opplevelser, erfaringer og ny kunnskap av ulike slag. Vi er opptatt av at barnehagens innhold skal inspirere til fantasi, skaperglede og livsutfoldelse. Vi tilrettelegger dette etter barnas interesser og modenhetsnivå. Det sikrer vi gjennom temaarbeid og tilrettelagte aktiviteter. Gjennom for eksempel turer, lesing, dramatisering, musikk og forming får barna næring til leken.

Vi ønsker å kunne tilrettelegge for ulike aktiviteter og være i endring etter behov. Vi har sett på og utforsket litt på å gi barna nye lekerom og tilby dem annet lekemateriell. Dette gir barna inspirasjon til å utfolde seg kreativt i leken. Lekemateriellet vil også kunne brukes av barna for å sette i stand eller lage et lekemiljø for en mer tradisjonell lek som for eksempel rolleleken familie. Materiellet innbyr også til å lage installasjoner som krever bruk av kognitive prosesser som for eksempel lage en ballbane.

Mål:

Barna skal få utløp for fantasien og oppleve lekens magiske verden

Tiltak i Barnehagen Vår Hosletoppen:

- Hos oss tar vi leken på alvor med tilstedeværende voksne som har stor respekt for lekens egenart
- Tilrettelegge for det fysiske miljøet; Ommøblering, supplering, bytte av leker og lekemiljøer. Vi tar utgangspunkt i barnas interesser slik at lekemiljøene blir dynamiske og levende
- Legge til rette for at barna kan benytte digitalt verktøy
- Dele barna i mindre lekegrupper
- Observere barn i lek
- Voksne skal være lydhøre, aktive, støttede og oppmuntrende i barnas lek
- Voksnes deltagelse i lek er en av barnehagens viktigste oppgaver
- Med veiledning, observasjon og støtte hjelper vi barna til å utvikle lekekompetansen og det gode samspillet i lek
- Vi lar barna styre leken og gir de positiv respons på barnets påfunn og fantasi
- Vi tar også initiativ til lek og inviterer barna med på ulike typer lek, eller bare foreslår en lek
- Hos oss tilpasser de voksne sin rolle ut ifra hva barna trenger av støtte
- Barn skal også få leke uforstyrret uten voksnes innblanding

Sagt av Astrid Lindgren:

*Jeg skulle ønske at dagens barn lekte mer enn de gjør.
For den som leker som liten får en rikdom inni seg
som man kan øse av hele livet.
Man bygger opp en varm, hyggelig verden inni seg.
En verden som gir styrke om livet blir vanskelig.
Et sted man kan ty til motgang og sorg.*

Det psykososiale miljøet – sosial kompetanse

Kort fortalt handler sosial kompetanse om " **å lykkes i å omgås andre**".

Det gjenspeiles i evnen til å ta initiativ og opprettholde vennskap. Vennskap er viktig. Sammen med venner gjør man uvurderlige sosiale erfaringer og bygger opp sin egen identitet.

I begrepet sosiale kompetanse legger vi:

Empati og rolletaking	Kunne vise innlevelse i de andres følelser, tanker og perspektiver
Prososiale handlinger	Hjelpe, oppmuntre, dele, være oppmerksom, vise omsorg
Selvkontroll	Sette egne behov til side, vente på tur, bidra til kompromisser, styre aggresjon
Selvhevdelse	Ta kontakt/initiativ til lek/samspill, kunne tørre å stå frem med egne meninger på en positiv måte.
Lek, glede og humor	Handler om lekeferdigheter. Kunne skille lek fra annen aktivitet og tolke lekesignaler. Kunne la seg rive med og føle glede, spøke og ha det moro.

Ring av gull

Når barna gjør noe hyggelig mot en annen blir det skrevet opp på en gullring som henges på veggen. Barnets gode handling synliggjøres for foreldre og de andre barna i barnegruppen, og ikke minst for barnet selv. Barnegruppen har «ring av gull» samlinger hvor en trekker frem det barna har gjort og viser at vi setter pris på handlingen. Intensjonen med ring av gull er å oppfordre til flere positive handlinger.

Hjerteprogrammet

Dette er et konkret og praktisk pedagogisk arbeidsmaterieell for sosial kompetanse samlet i en koffert. Kofferten inneholder materieell som gjør at man kan jobbe med sosial kompetanse på en systematisk og spennende måte i barnehagen. I hjerteprogrammet er sosial kompetanse delt inn i tre deler: JEG (fra ett barn i fokus), DU (til et nytt barn i fokus) og VI (til hele barnegruppen). Den har videre ni ulike undertemaer som er illustrert på samtalekort.

Samtalekortene tar utgangspunkt i små hverdagshistorier om Mats og Mille som barna i barnehagen kan knytte opplevelser og erfaringer til.

Disse vil barna få høre om i hjertesamlingene våre som vi har jevnlig. I tillegg inneholder hjerteprogrammet en hel «ide-bank» med aktiviteter og forslag til hjertesamlinger, samt en magnetstavle med bilder (hvor barna kan selv lage egne historier). For å lettere kunne snakke om følelser finnes det følelsessymboler med ulike ansiktsuttrykk som viser stemninger. Hjerteprogrammet vil hovedsakelig bli brukt på storbarnsavdelingene, men personalet fra småbarnsavdelingene benytter også deler av hjerteprogrammet for å konkretisere temaer og situasjoner.

Ti små vennebøker – Kaninen og pinnsvinet

Barna møter kanin og pinnsvin som leker sammen hver dag. De er bestevenner, men opplever at selv gode venner kan bli uvenner iblant. Hva gjør man da? Hvordan skal man egentlig forholde seg til hverandre? Vennebøkene hjelper barna å finne metoder for å klare disse utfordringene. Dette er historier barna kan kjenne seg igjen i. I bøkene er det sanger/aktiviteter som kan benyttes til de ulike temaene.

Temaene i bøkene: Si unnskyld, dele, vente på tur, si stopp, roe seg ned, bli enige, snakke om det, samarbeide, spre glede, vise følelser. Kaninen og Pinnsvinet «bor» i barnehagen og er figurer (kosedyr) som barna møter i ulike hverdagssituasjoner. De symboliserer sosial kompetanse og skal oppfordre og påpeke når barna gjør hyggelige ting mot hverandre. De benyttes også i forhold til de ulike temaene som blir tatt opp og kan komme med fine og lærerike historier til barna.

Ti små vennebøker vil hovedsakelig bli brukt på småbarnsavdelingene, men personalet fra storbarnsavdelingene benytter også deler av programmet for å konkretisere temaer og situasjoner.

Mål:

Barnehagen Vår Hosletoppen skal være en barnehage der barna føler seg trygge. Gjennom lek, læring og positiv sosial ferdighetstrening skal barna utvikle god sosial kompetanse.

Tiltak i Barnehagen Vår Hosletoppen:

- Vi er gode rollemodeller for barna ved å hjelpe, dele, inkludere, vise omsorg for og veilede
- Vi er tilgjengelige/møter barna der de er
- Vi oppmuntrer til positive handlinger
- Vi gir barna rom og tid til lek og samspill i hverdagen
- Vi stimulerer barna til å ta initiativ og kunne hevde sine egne meninger, ønsker og behov
- Vi møter og støtter barna slik at den enkelte opplever mestring og glede

Kommunale satsingsområder

Fra barnehagemeldingen i Bærum og kvalitetsplanen lek og læring- rammeverk for barnehagene, er følgende satsningsområder fra 2019-2025 satt:

- **Kommunikasjon og språk**
- **Digital barnehage**
- **Livsmestring**

Vi har for kommende barnehageår valgt å ha fokus på kommunikasjon og språk. Digital barnehage og livsmestring vil også følge oss, men har ikke et definert fokusområde.

Kommunikasjon og språk

Språket har stor betydning for barnets identitet og tilhørighet til et fellesskap. Det hjelper barna å forstå seg selv og omverden som er avgjørende for barnets videre utvikling – både intellektuelt, sosialt og emosjonelt. Småbarnsalderen er den grunnleggende perioden for utvikling av språk. Barnehagen skal legge forholdene til rette slik at barna får mulighet til å uttrykke og utvikle seg i samspill med andre. Ved daglig observasjon og samvær med barna vil vi kunne oppdage barn med språk og kommunikasjonsvansker. Her ønsker vi å komme tidlig inn med kartlegging og språkstimulering. Etter samtykke fra foreldrene foretar vi en TRAS kartlegging (Tidlig Registrering av Språk) som gir en pekepinn på hva barnet spesifikt sliter med. Ut ifra dette kan vi bli enige om tiltak. Vi kan også gjøre andre kartlegginger som for eksempel «Alle Med» og/eller «Språklydobservasjon». Uavhengig av barnas ståsted i språkutviklingen vil vi holde på med språkstimulering. Vi vil dele barna inn i grupper hvor nettopp språk, begreper, lese bøker, spill og samtaler er i fokus.

Tiltak i Barnehagen Vår Hosletoppen:

- Kommunisere med barna og anerkjenne barnets måte å kommunisere på
- Vi er bevisst i vår forbildefunksjon på hvordan vi lytter, gir konstruktiv respons og bruker kroppsspråk, talespråk og tekst i både formelle (som for eksempel språkgrupper, samlingsstunder) og uformelle hverdagssituasjoner (som for eksempel stelleskift, garderobe og matsituasjoner)
- Sette ord på følelser, opplevelser og handlinger
- Gi barna mulighet til å møte mye og variert litteratur
- Sangsamlinger
- Benytte flanellograf
- Utfordre barna på språket og spørre dem om hva de vil

- Å være til stede, tilgjengelig og ta seg god tid
- Legge til rette for språkleker
- Bruke pedagogiske verktøy som f.eks. Grep om begreper
- Lese, dramatisere, høre og se eventyr
- Synge sanger
- Spille brettspill
- Øve på å ta imot og gjennomføre felles beskjeder

Vi tar også i bruk *Standard for språkarbeid i bærumsbarnehagen*. Denne vil gi oss en felles mal på språkarbeidet som gjøres, både med tanke på kompetanseheving blant personalet, samt direkte samhandling med barnegrupper eller enkeltbarn.

Språkkasser: Vi har laget våre helt egne språkkasser i BarnehagenVår Hosletoppen. Disse inneholder konkreter til ulike fortellinger, bøker, eventyr og sanger som vi ser eller vet barna er opptatt av. Språkkassene kan følge temaer, årstider og tradisjoner. For eksempel; boka om «Gruffalo», sangen om «dyrene i Afrika» og eventyret om «de tre griser». Språkkassene våre er med på å styrke barnas språkutvikling på en spennende måte. Vi lager nye språkkasser jevnlig gjennom året og disse er enkle for personalet å ta med seg og bruke i samlingsstunder. Barna får selv også benytte disse kassene ved å fortelle og synge til andre barn og voksne.

Digital barnehage

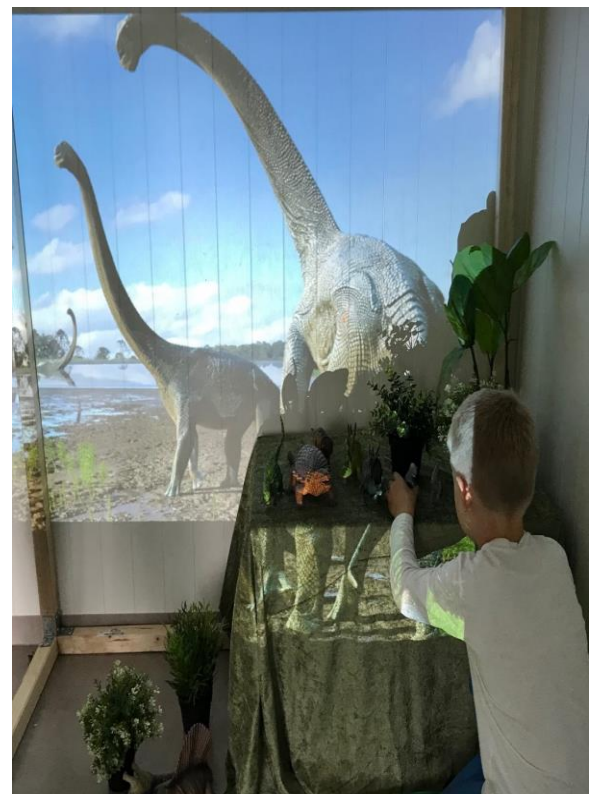
Digitale verktøy stimulerer til kreativ aktivitet, lek og utforskning. Digitale verktøy er også gode redskaper for å stimulere og inspirere barnas egne kreative uttrykk – og mye moro! Hvorfor jobbe med digitale verktøy i barnehagen? Teknologi påvirker miljø og mennesker, og er en del av livet vårt. Teknologien påvirker hvordan barn lever, leker og lærer. Digitale verktøy kan supplere barnehagens arbeidsmåter, støtte barnas utvikling og læring og tilby nye uttrykksformer. Digitale verktøy kan gi en ny dimensjon til prosesser barna allerede er i, de kan skape oppmerksomhet og tilstedeværelse hos barn som sliter med konsentrasjon, og de kan bidra til mestring hos barn som ofte føler at de ikke mestrer. Verktøyene gir rom for kreativ utfoldelse på nye måter og videreutvikler de tradisjonelle. For oss er det viktig at barna skal forholde seg til digitale verktøy som produsenter. Dette vil si at barna skal være med som aktive deltakere og skape uttrykk gjennom disse verktøyene.

Mål:

Barna skal få en ny dimensjon ved hjelp av digitale verktøy inn i leken for å styrke, bevare, utvikle leken og dets mangfold og kreativitet.

Tiltak i BarnehagenVår Hosletoppen:

- Vi tar i bruk digitale verktøy på en lekende måte sammen med barna. Barna i barnehagen skal få oppleve at digitale verktøy kan være en kilde til lek, kommunikasjon og innhenting av kunnskap.
- Dette fordrer selvfølgelig oppmerksomme voksne som kan bruke disse verktøyene hensiktsmessig sammen med barna, hvor også nettvett skal implementeres. Alle de forskjellige digitale hjelpemidlene gir oss ulike muligheter og kan benyttes i alle fagområdene som verktøy i lek og læring, dokumentasjon og refleksjon.
- BarnehagenVår Hosletoppen benytter digitale verktøy i sitt systematiske pedagogiske dokumentasjonsarbeid (Kidplan).

Livsmestring

«Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. Barna skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser. Barna skal ha mulighet til ro, hvile og avslapning i løpet av barnehagehverdagen» (Rammeplanen).

Å fremme livsmestring handler også om å legge til rette for at barna får utviklet en sunn fysisk og psykisk helse. Menneskets behov for trygghet er universell. Uansett hvilket land og hvilken kultur man tilhører vil alle ha samme behov for trygghet og tilknytningsforhold. Trygghet og tilknytninger er grunnpilarene som gir barnet mulighet for å utforske omverden og gi vekst og utvikling. Barn som skal lære å mestre noe nytt vil måtte tåle å mislykkes før de lykkes. De kan trenge hjelp med å regulere følelser som frustrasjon, sinne eller skuffelser. Under trygge rammer og med gode relasjoner som preges av glede og positivitet vil barna lettere håndtere motgang og få hjelp til å komme videre. Barnet selv opplever og erfarer tryggheten og støtten som stimulerer til å prøve på nytt. Mestringsopplevelsen gir barnet tro på at utvikling og læring er mulig. Erfaringen med å ikke lykkes med en gang uten å miste motet er viktig for den psykiske helsen og livsmestringen. Relasjonen og støtte fra omsorgsfulle voksne er nødvendig.

Kjerne elementer i livsmestring:

- Følelsen av verdi/selvfølelse
- Tro på at konflikter kan løses
- Tro på trygghet i relasjon
- Tåle å håndtere stress og følelser
- Forstå seg selv og sosialt samspill
- Mestringstro og selvtillit

Mål:

Vi vil hjelpe barnet å utvikle ferdigheter til å skape trygghet og tro på egen evne til å mestre.

Tiltak i Barnehagen Vår Hosletoppen:

- Dele barnets glede ved å ha fått til noe, ikke bare fokusere på resultatet
- Reduser faktorer som skaper sårbarhet (tydelige trygge omsorgspersoner)
- Styrke mestringsfølelsen
- Oppmuntre barnet til selvstendighet

Barnehagens pedagogiske arbeid

Barnehagens verdigrunnlag

Barn og barndom

I Barnehagen Vår Hosletoppen ser vi på lekens egenverdi som det viktigste for å fremme læring. Barnas hverdag er deres barndom. Det betyr at vi skal la barna få være med å påvirke og styre sin egen hverdag så langt det lar seg gjøre. Vi skal ta barns nysgjerrighet på alvor og bygge opp under barnas selvfølelse ved å ha fokus på at du er god nok som du er. Gjennom vårt daglige arbeid og samvær med barn skal alltid hovedfokus være til det beste for barnet. En anerkjennelse av barnet og dets følelser og egenskaper skal gå igjen i møte med barnet. Vi er oppmerksomme voksne som lytter, inspirerer og er støttende i barns utfoldelse og utvikling. Barns trivsel er voksnes ansvar!

Demokrati

«Gjennom å delta i barnehagens fellesskap skal barna få mulighet til å utvikle forståelse for samfunnet og den verden de er en del av. Barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. Alle barn skal kunne få oppleve demokratisk deltakelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold, uavhengig av kommunikasjonsevner og språklige ferdigheter»
(Rammeplanen).

I Barnehagen Vår Hosletoppen møtes barn som individer og vi har respekt for deres opplevelsesverden. Vi lar barna styre sin egen hverdag med voksne som er støttende, omsorgsfulle og utøver en trygg ledelse for barna. Barna skal ikke gis et ansvar de ikke er stand til å ha. Barns demokratiske dannelsesmuligheter er blant annet gjennom leken, i humoristisk opposisjon eller i overganger fra en aktivitet til en annen. De f.eks. gjemmer seg når det er ryddetid, eller vil ikke kle på seg, men de vet veldig godt at de må likevel til slutt. De vil bare ikke avslutte leken. Dette er situasjoner som barna vet protesten er innenfor en ramme. Dette er daglige hendelser som vi bygger videre på i en demokratisk tilnærming og prosess sammen med barna. Hos oss er alle barns uttrykksformer like verdifulle og viktige, og det er rom for demokrati og å være i opposisjon.

Mangfold og gjensidig respekt

«Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på» (Rammeplanen).

I BarnehagenVår Hosletoppen skal vi bidra til at alle føler seg sett og anerkjent for den de er. Vi skal også synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet. Vi gir barna rom og tid for å uttrykke seg verbalt, kroppslig eller kunstnerisk. Vi voksne veileder barna til økt tro på seg selv slik at de får oppleve at de selv og alle i gruppen er betydningsfulle personer for fellesskapet. Dette gjøres også gjennom pedagogiske hjelpemidler som ring av gull, hjerteprogrammet og ti små vennebøker (dette beskrevet i egne kapitler). Barnehagen skal være et godt sted å komme til der både barn og voksne skal føle seg verdsatt og velkommen.

Vi vil synliggjøre de ulike kulturene og religionene som er representert i barnegruppen. Markering av samenes dag er også blitt en av våre tradisjoner. Barna får økt kjennskap til samene som folkegruppe og urbefolkning. FORUT barneaksjon er en tradisjon vi ser har stor betydning for økt erfaring og kjennskap til ulike kulturer og levesett. Gjennom dette arbeidet utforsker og undrer vi sammen med barna over ulike spørsmål knyttet til hvordan barn lever i andre kulturer. Dette er et viktig arbeid som er med på fremme respekt for menneskeverdet.

Likestilling og likeverd

I BarnehagenVår Hosletoppen fremmer vi likestilling og likeverd. I vårt læringsmiljø fremmer vi likestilling mellom gutter og jenter. I dette ligger det at alle skal få like valgmuligheter med fokus på interesser, ikke kjønnet. Vi fremmer likeverd ved at vi møter barna likeverdig til tross for ulike forutsetninger. Det vil si at vi ikke kan behandle alle likt. Vi er nødt til å forskjellsbehandle fordi alle har ulike forutsetninger, men i det ligger at alle også skal få like muligheter. Vi har variert materiell og utstyr som er utfordrende og inspirerende for alle. Personalet skal sammen reflektere over egne holdninger og forventninger til gutter og jenter. Det er utarbeidet handlingsplan for å aktivt kunne jobbe mot mobbing. Vi har lavterskel på å kontakte foreldre når det gjelder handlinger som tangerer mot mobbing.

Bærekraftig utvikling

«Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal få naturopplevelser og bli kjent med naturens mangfold, og barnehagen skal bidra til at barna opplever tilhørighet til naturen» (Rammeplanen).

Barna skal få gode naturopplevelser og bli kjent med naturens mangfold. Det mener vi er sentralt for dannelsen av et miljøbevisst menneske. Barna lærer å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Vi er opptatt av å benytte utforskende arbeidsmetoder der vi undrer, utforsker og stiller spørsmål. Det skal være en glede å oppdage noe nytt. Vi skal bidra til å gi dagens barn framtidshåp og vise at innsats fra hver enkelt er nødvendig. «Vi arver ikke jorda av forfedrene våre, men låner den av barna» (Gammelt indisk ordtak).

Livsmestring og helse

«Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. (Rammeplanen)

Barnas fysiske helse, motorisk utvikling og bevegelsesglede

Vi er opptatt av at barna skal få en positiv selvoppfatning gjennom kroppslig mestring. Barna er ute hver dag. Uteområdet er stort og formet slik at det fremmer barnets bevegelsesglede og stimulerer til fysisk og allsidig lek. Terrenget og lekeapparatene er varierte og kuperte. Vi har bl.a. en stiplet sykkelvei med både nedover og oppoverbakker. Vi har også en stor gresslette og fotballbane som nærmeste nabo til barnehagen. Her foregår det mye bevegelsesleker, ballspill, aking og skigåing. Vi er mye på turer og naturelementene blir benyttet til å klatre på, krype under og hoppe fra. Barna viser stor glede når de f.eks. mestrer å komme seg opp på toppen av en bratt bakke eller krype under en lav grein. Vi har også tilgang til motorikkrommet på Hosle skole. Der legger vi til rette for hinderløyper, regelleker og frilek. I uteleken gis det mulighet til ulike aktiviteter gjennom vårt «utelekotek». Vi har tilrettelagt og systematisert ulike uteaktiviteter slik at det skal være lettere både for voksne og barn å hente en lekekasse til inspirasjon og lek ute. Inne kan barna boltre seg med klatrevegger og store puter som benyttes til klatring, hopping fra og bygge hytter/hus med. Vi lager bla. spennende hinderløyper og har dans og bevegelse til musikk. På småbarnsavdelingene får tumleleken (motorisk lek; hopp, snurring og fange-lek) sin naturlige plass. Barna får også oppleve fremgang og mestring i påkledningssituasjonene. Vi benevner bevisst navnet på klærne, kroppsdeler og legger forholdene til rette slik at barna skal klare å kle på seg mer og mer selv.

Matglede og sunne helsevaner

Vi tilbyr barna et sunt og variert kosthold. Varmlunsj hver dag med råvarer som bl.a. fisk, kjøtt, poteter, grønnsaker og pasta. Barna får frukt og/eller grønnsaker hver dag. På turer lager vi ofte mat selv. Enten i forkant sammen med barna eller på selve turen med bålpanne etc. Kjøkken brukes til baking, kutting, testing av råvarer og smaksopplevelser. Barna får muligheten til å oppleve ulike smaker og lukter, og de får kjennskap til forskjellige måter å behandle råvarer på. Kjøkkenet er en plass hvor gode samspill kan oppstå. Her får barn og voksne muligheten til å lage, smake og gjøre felles erfaringer. De må vente på tur, nye vennskap kan etableres og det vil være rom for gode samtaler. Vi ønsker at barna skal få oppleve mange ulike smaker og at de skal få et variert kosthold. Barna må sende hverandre mat, sette ord på, helle vann i koppen og rydde opp etter seg. Det er en læringsarena hvor barna får muligheten til å utvikle både sosiale, matematiske, språklige og kroppslige ferdigheter og kompetanse. De eldste barna lærer også å porsjonere selv. Etter hvert lærer de selv å regulere hvor mye de tror de orker å spise.

Barnehagens formål og innhold

Omsorg

Omsorg er en viktig del av samspillet i barnehagen. Med dette mener vi omsorg både for enkeltpersoner og for grupper. Omsorg innebærer stell og pleie, nærhet, varme, oppmerksomhet, tålmodighet og innlevelse. Omsorg skal prege alle situasjoner i barnehagehverdagen og komme til uttrykk når barn leker og lærer, under måltider og ved påkledning. Personalet i BarnehagenVår Hosletoppen skal handle omsorgsfullt ovenfor alle barna i barnehagen. Vi skal ha en anerkjennende, bekreftende og positiv væremåte i møte med hvert enkelt barn. Vi skal ta oss tid til å tolke barnas signaler og hva de uttrykker i ord og kroppsspråk. Vi har alltid et fang til trøst eller kos og innehar en inkluderende holdning ovenfor alle barna. Praktisk hjelp og beskyttelse fra de voksnes side forteller det enkelte barn at de voksne er oppmerksomme og til stede. Omsorg i barnehagen handler også om barnas omsorg for hverandre. Omsorg har verdi i seg selv og er nært knyttet til oppdragelse. Gjennom oppdragelsen og danning overføres verdier, normer, tanker og uttrykks- og handlingsmåter. I BarnehagenVår Hosletoppen skal barna lære høflighet for eksempel ved å lære å si takk, vise hverandre respekt, vente på tur og si unnskyld.

Danning

Danning er en livslang prosess som bl.a. handler om å utvikle evne til å reflektere over egne handlinger og væremåter. Danning skal være grunnlag for barns allsidige utvikling og skjer i samspill med omgivelsene og med andre. Ordet danning er et nytt begrep som erstatter og bygger ut begrepet oppdragelse.

Under ordet dannning legger vi i barnehagen også vekt på omsorg, utvikling, læring, oppdragelse og sosialisering. Barnehagens dannning har som mål at barn skal utvikle selvstendighet og trygghet på seg selv som individ og egen personlige og kulturelle identitet. Vi jobber detaljert med dannning gjennom vår vektlegging og utvikling av sosial kompetanse ved bruk av ring av gull, hjerteprogrammet og ti gode vennebøker. Vi mener også at dannning er en prosess der de voksne veileder barna i det sosiale samspillet i hverdagen.

Læring

Læring foregår i det daglige samspillet med andre mennesker og miljøet. Det er nært knyttet til lek, omsorg og dannning. Barn lærer gjennom alt de opplever og erfarer på alle områder. Læring om seg selv, om andre mennesker, om samspill og om den fysiske verden omkring er prosesser som er med på å skape mening i barns liv. Læringen vil være preget av kvaliteten i samspillet mellom barn og personalet. Tidligere opplevelser og erfaringer påvirker selvoppfatningen. Derfor blir personalets handlinger og holdninger i møte med barns læringserfaringer avgjørende. Vi i BarnehagenVår Hosletoppen skal skape rom for barnas undring, nysgjerrighet, vitebegjær og være aktivt til stede med barna. Vi skal være bevisste på hvordan vi møter barnas uttrykk gjennom kroppsspråk, følelser og sosiale relasjoner. Vi skal gi barna oppgaver de mestrer, samtidig som vi skal gi dem utfordringer. Vi mener den uformelle læringen er den viktigste læringen i barnehagen. Dette skjer spontant og knyttes til umiddelbare her og nå situasjoner.

Vennskap og fellesskap

Arbeid mot mobbing

Et afrikans ordspråk sier; «Det kreves en hel landsby for å oppdra ett barn». I dette ligger det at alle må stå for det samme og at alle må følge opp. Vi voksne må stå for de samme verdiene og gripe inn når noe negativt skjer mellom barna. Vi må løfte frem det som er positivt og som vi ønsker å forsterke.

Mål:

- Vi vil at ingen barn skal mobbe eller bli mobbet i barnehagen
- Vi vil skape et barnehagemiljø med nulltoleranse mot mobbing

Tiltak i BarnehagenVår Hosletoppen:

Kommunalt er det utarbeidet en plan for å sikre barna et godt psykososialt miljø – handlingsplan mot mobbing i Bærumsbarnehagene. Dette er et viktig verktøy for oss i barnehagen. I planen benevnes punkter for å avdekke mobbing i barnehagen:

- Personalet er «tett på» barna i lek og aktiviteter for å kunne fange opp atferd som kan utvikle seg til mobbing.
- Personalet observerer og kartlegger samspill mellom barna og mellom voksne og barn.
- Personalet er til stede, leker og snakker med barna om hvordan de har det og er oppmerksomme på endringer i barns atferd.
- Personalet gjennomfører barnesamtaler med fokus på barnas trivsel – en til en eller i gruppe.
- Pedagogisk leder gjennomfører foreldresamtaler der barns trivsel, atferd og vennskap tas opp.

Alle skal bli møtt med varme, anerkjennelse og oppmuntring slik at en opplever seg selv som verdifull. Vi voksne skal legge merke til, bekrefte, synliggjøre og forsterke positivt samspill mellom barn. I barnehagen gjør vi dette konkret gjennom arbeid med sosial kompetanse; voksenrollen, hjerteprogrammet, ring av gull og ti gode vennebøker.

Foreldre bidrar til forebyggende arbeid ved å:

- Hilse på, snakke med alle barn, invitere barn med hjem og legge til rette for nye vennskap. Bli kjent med alle barn på avdelingen!
- Snakke positivt om andre barn, foreldre, personalet og barnehagen
- Melde fra til barnehagen dersom det oppdages erting/ mobbing blant barna
- Gi tilbakemeldinger på barnets trivsel og opplevelser
- Følge opp informasjon og ha et tett samarbeid med barnehage

Barnas medvirkning

Barns medvirkning omtales i FNs barnekonvensjon, rammeplanen og Barnehageloven. Det vektlegges at barn har rett til å si sin mening i alt som vedrører dem og barns meninger skal bli hørt. Barn har rett til å uttrykke seg og få innflytelse på alle sider ved sitt liv i barnehagen. Det må tas hensyn til barnets utvikling og alder. Medvirkning handler om det å virke sammen med uten å ha ansvaret alene. Det betyr at vi voksne også må ta avgjørelser barna ikke er enig i. Det er vårt ansvar å skjerme barn fra for mange valg og fra for mange avgjørelser. Trygge, konsekvente, kjærlige og omsorgsfulle voksne vil ivareta dette.

Barns medvirkning er noe helt annet en barns medbestemmelse. Medbestemmelse betyr at barna kan velge hva de vil gjøre, hva de vil ha på brødskenen, eller om turen går til Sauejordet eller lekeplassen. Medvirkning innebærer at barna føler at barnehagen er deres arena hvor de kan være seg selv fullt ut. Der selvfølelsen styrkes fordi det er andre mennesker som forteller i ord og handling at du er et barn som vi er glade i. Medvirkning fungerer når et barn opplever at barnehagen er deres utviklingsarena der de selv kan ta initiativ og utfolde seg.

Tiltak i Barnehagen Vår Hosletoppen:

- Voksne skal ta barnas kroppslige og verbale uttrykk på alvor
- Voksne skal se hva slags aktiviteter som barna viser spesiell interesse for og ta det med videre i planleggingen
- Voksne skal ha samtaler med barna og stille spørsmål slik at de kan være med å påvirke hverdagen
- Ordensbarn: Hjelper til med ulike arbeidsoppgaver i løpet av dagen; sortere søppel, dekke på/av bord, velge matsang, skjære frukt etc.
- Barnesamtaler både i gruppe og enkeltvis
- La barna få bestemme hva og hvem de vil leke med i frileken
- Voksne skal jobbe mer spontant og kunne fri oss fra fastlagte rutine

Samarbeid mellom hjem og barnehage

Den daglige kontakten med foreldrene er den viktigste kontaktarenaen. Ved levering og henting utveksles det viktig informasjon om hvert enkelt barn. Det er både foreldrenes og de ansattes ansvar at denne informasjonen blir innhentet og gitt. Foreldre og personalet har et felles ansvar for barns trivsel og utvikling. Det daglige samarbeidet mellom hjem og barnehage må bygge på gjensidig åpenhet og tillit. Det blir gjennomført oppstartssamtaler med nye barn i barnehagen, foreldresamtaler i januar/februar og overgangssamtaler med skolestartere i april/mai.

Utover dette tilbys det gjerne samtaler ved behov. I løpet av et barnehageår vil det bli arrangert ett foreldremøte i løpet av høsten. Ellers vil vi ønske foreldrene velkommen til deltagelse ved ulike arrangementer gjennom året.

For å sikre samarbeidet med barnas hjem skal hver barnehage ha et foreldreråd og et samarbeidsutvalg:

Samarbeidsutvalget (SU)

SU skal bestå av to valgte representanter fra foreldregruppen og to valgte representanter fra de ansatte. Dersom styrer ikke er blant de valgte representantene, har styrer møte- og talerett.

SU har som oppgaver:

- Være bindeledd mellom barnehage og foreldre
- Kontrollere at barnehagen blir drevet innenfor rammen av Barnehageloven
- Behandle og godkjenne årsplanen
- Diskutere forenklet driftsbudsjett
- Uttale seg om endringer av evt. vedtekter og personalinstrukser
- Legge frem rapport om sin virksomhet ved barnehageårets utgang

Foreldrenes arbeidsutvalg (FAU)

Foreldrenes arbeidsutvalg består av sju valgte representanter fra foreldregruppen. En fra hver av de sju avdelingene. FAU har som formål å fremme samarbeid mellom hjem og barnehage.

FAU har som oppgave å:

- Arrangere ulike fester, bl.a. sommerfest
- Arrangere evt. temakvelder
- Evt. andre sosiale tiltak og arrangementer som f.eks. akedag

Overganger

Når barnet begynner i barnehagen – tilvenning

Foreldrenes første formelle møte med barnehagen er før sommeren med et informasjonsmøte for alle nye foreldre. Her får de utdelt et informasjonshefte og ett velkommenbrev som inneholder hvilken avdeling barnet skal begynne på. Vi pleier også å ha bilder av de voksne som jobber på avdelingen i velkommenbrevet. På informasjonsmøte vil foreldre få generell informasjon om barnehagen, litt om ulike rutiner, tilvenning, introduksjon i bruk av Kidplan og omvisning i barnehagen.

Tilvenning

Vi ønsker å gjøre vårt beste for at oppstarten i barnehagen skal bli god og trygg. For barnet er det viktig at det får en gradvis tilvenning av barnehagedagen. Hvor lang tid barnet trenger for å føle seg trygt varierer fra barn til barn. Noen bruker lang tid og andre trenger kortere tid. I BarnehagenVår Hosletoppen settes det av minimum tre dager til innkjøring der foreldre følger og deltar sammen med barnet i barnehagen. Selv om barnet har vært i barnehagen i tre dager er oppstarten vanligvis en krevende og slitsom tid for barnet. Vi anbefaler at barna ikke har for lange dager under oppstarten.

Primærkontakt

Alle barn som starter i barnehagen får en primærkontakt. Det vil si en voksen som har spesielt ansvar for å ivareta barnet ditt i tilvenningsfasen. Primærkontakten skaper en trygg og god ramme for barna. Barnet blir sett, hørt, forstått og oppmuntret. Primærkontakten har ansvar for at barnet knytter gode relasjoner til de andre barna og voksne på avdelingen.

Samarbeidet mellom personalet og foreldrene er viktig i en tilvenningsperiode. Foreldre og personal har samme utgangspunkt: Vi vil det beste for barnet. Vi ønsker mest mulig informasjon om barnet deres slik at vi kan gi det en god start i BarnehagenVår Hosletoppen. Dere kjenner behovene og rutinene til barnet best! Vi vil bygge videre på barnets tidligere erfaringer, kunnskaper og ferdigheter. Vi er også opptatt av å få pratet med dere foreldre om ting som opptar dere.

Overgang innad i barnehagen og mellom barnehager

I tiden før oppstart på ny avdeling vil vi i barnehagen legge til rette for at barna skal bli kjent på den nye avdelingen. Vi organiserer besøk med lek og samvær. Pedagogisk leder fra «gammel» og «ny» avdeling har også samtaler og utveksler kunnskap og informasjon rundt barnet for å oppnå en trygg og god overgang. Barnet vil bli tatt godt imot av personalet på ny avdeling slik at han/hun opplever tilhørighet og trygghet til å leke, utforske og lære. Barna som bytter avdeling vil også motta et velkommenbrev fra den nye avdelingen.

For de barna som slutter hos oss for å begynne i ny barnehage foretar vi en avslutnings samtale med foreldrene hvor vi fyller ut «overgangsskjema mellom barnehager». Vi er behjelpelig med informasjon til ny barnehage i samarbeid med foreldre. Det er litt ulikt fra familie til familie for når og i hvor god tid barnet blir informert om en overflytting. Når dette er kjent for barnet prøver vi å legge til rette slik at det skal bli en best mulig overgang. Vi voksne vil trygge barnet på at det blir bra og at de kommer til å få nye venner etc. Samtidig at de skal få lov til å vite at de blir savnet og kan komme tilbake på besøk.

Fra barnehage til skole

Alle barnehagene og skolene i Bærum kommune (private og kommunale) har felles «grenseobjekter». Grenseobjekter er gjenstander, spill eller leker som barna vil møte igjen når de starter på skolen. Alle introduserer barna for grenseobjektene slik at de blir kjent med en felles bok, ett spill, en lek og en sang. Bruk av felles grenseobjekter i kommunen vil øke sannsynligheten for at barna opplever helhet og sammenheng mellom barnehage og skole.

Grenseobjektene er:

Bok: Skinnvotten

Spill: Villkatten

Lek: Hauk og due

Sang: Stopp! Ikke mobb!

Bærum kommune har fastsatte rutiner for overgang fra barnehage til skole.

Bærum kommune har utarbeidet en oppfølgingsplan «Rutiner for overgangene til opplæringsløpet» som blant annet tar for seg overgangen mellom barnehage og skole. Målet for opplæringsplanen er å ha utviklet samarbeid mellom barnehage, grunnskole og videregående skole for å gi et mer helhetlig og sammenhengende utdanningsløp for barn og unge i Bærum kommune.

- Barnehagen Vår Hosletoppen har en egen avdeling med skolestartere. Gjennom året har de fokus på skoleforberedende aktiviteter.
- På høstens foreldremøte informerer barnehagen om overgangen mellom barnehage og skole og forteller om skjemaet: «Overføring av informasjon mellom barnehage og barneskole». Dette skjemaet fyller foreldre og pedagogisk leder ut på vårens foreldresamtale.
- Det blir gjennomført faglig samarbeidsmøte mellom pedagogisk leder i barnehage og lærere med kjennskap til arbeidet på 1. trinn.
- Hosle skole kontakter barnehagen i løpet av våren for å komme på besøk.
- Skolestarterne besøker Hosle skole og får delta i en læringsøkt med 1.klassinger.
- Skolen inviterer førskolebarna til besøksdag i mai/juni (med foreldre).
- Dersom det er behov, har vi ett overføringsmøte om enkelt barn. Foreldre, pedagogisk leder, styrer, PPT, logoped, fysioterapeut, helsesøster, rektor, lærer og/eller SFO kan være med på dette møtet.

Skolestarterne våre skal få mange fine opplevelser og minner de skal ta med seg videre i livet. Det fokuseres på selvstendighet, organisert lek og utvikling av sosial kompetanse med tanke på samarbeid, inkludering og empati. Samtaler, undring og spørsmål rundt dette med skolestart har vi også fokus på. Begreper knyttet til skole blir snakket om og forklart til de ikke er så skumle lenger.

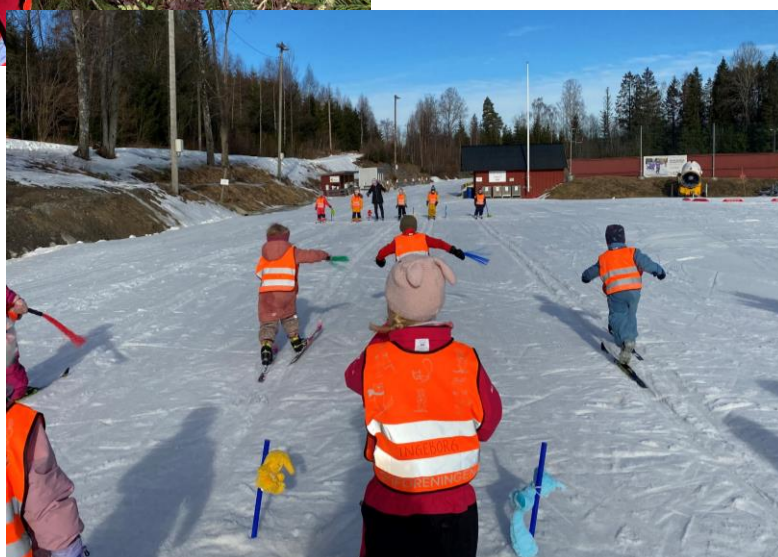
Vi jobber også med skoleforberedende aktiviteter:

- Bli kjent med bokstaver, tall og klokken
- Riktig blyantgrep og lære å skrive navnet sitt
- Sitte i ro over en lengre periode
- Lese bok som skal gjenfortelles
- Øve på å ta imot beskjeder og gjennomføre det
- Ta ordet i en gruppe

«Alt startet i barnehagen». I løpet av barnets seks første år foregår en utvikling som har avgjørende betydning for barnets livslange utvikling og «alt» vi gjør er en forberedelse til skolestart. Viktigst av alt: TRYGGHET OG VENNSKAP.

Minnerike opplevelser for skolestarterne i Barnehagen Vår Hosletoppen er:

- Høsten: Friluftskolen over en fire ukers periode som barnehagen finansierer.
- Vinteren: Skiskole over en fem ukers periode som er foreldrefinansiert.

Planlegging, vurdering og dokumentasjon

Planlegging

Planlegging gir grunnlag for å tenke og handle langsiktig og systematisk i det pedagogiske arbeidet. Planlegging skal bidra til kontinuitet og progresjon for enkeltbarn og barnegruppen. Planleggingen er utgangspunkt for refleksjon og utvikling av barnehagens pedagogiske praksis. Planleggingen er med utgangspunkt i kunnskap om barns trivsel og utvikling. Den baseres på observasjon, dokumentasjon, refleksjon, systematisk vurdering og samtaler med barn og foreldre.

Planleggingen foregår på flere plan. I ledernivå, innad på avdeling, i samarbeid med foreldre og med innspill fra barna. På ledernivå gjennomfører vi ledermøter for de pedagogiske lederne annenhver uke. Her er det mye planlegging og diskusjoner for at vi skal møtes i en felles forståelse og dra i samme retning. Avdelingene har avdelingsmøter hvor de legger mer detaljerte planer for måneden. I starten av barnehageåret gjennomfører vi to planleggingsdager hvor vi forbereder oss til det kommende året. Vi har ulike tilnærmingsformer for å nærme oss en felles plattform slik at videre detaljplanlegging skal kunne gå bra i løpet av året. Vi benytter oss av kursholdere eller innad deler den kunnskapen vi sitter inne med. Pedagogiske ledere har på vårparten en egen leder dag der vi har tid til evaluering, refleksjon og vurdering med tanke på videre planlegging.

Vurdering

Personalet evaluerer planlagte aktiviteter jevnlig og evaluerer hvert halvår. Disse evalueringene og erfaringer blir brukt i arbeidet med å legge nye planer. Barna får evaluere ut ifra sin modenhet gjennom enkle samtaler og spørsmål. Su-representantene leser gjennom, kommer med innspill og fastsetter årsplan hvert år.

Dokumentasjon

I dokumentasjon legger vi: "å dele opplevelser med andre". Vi ønsker å dokumentere barnas uttrykk gjennom bruk av foto, film, notater av det barna sier og utstillinger av barnas ulike estetiske uttrykksformer. Vi dokumenterer barnas læringsprosesser i hverdagen som oppstår for eksempel på turer, lek, forming, musikksamlinger, hjertesamlinger, etc. Vi skal være lydhøre for hva barna uttrykker, føler og mener. Barnas uttrykk skal komme frem i form av dokumentasjon som skal være synlig for barna, foreldre og personalgruppen.

Dokumentasjonen kan sees her:

- Veggene på avdelingene, garderoben og på tavlen i trappen
- Innlogging på Kidplan
- Barnas permer
- Foreldremøter

Kartleggingsverktøy

TRAS representerer en faglig forståelsesramme som omtaler åtte ulike språkområder som samspill, kommunikasjon, oppmerksomhet, språkforståelse, språklig bevissthet, uttale, ord produksjon og setningsproduksjon. Språkforståelse handler om hva barnet begriper av begreper, sammen med språklig bevissthet. Språkets forside refererer til hva barnet produserer av setninger, ord og uttale. Språket i bruk omfatter det sosiale aspektet, kommunikasjon og oppmerksomhet. TRAS observasjon sikrer dermed at en viss bredde av barnets språk blir fanget opp. Samtidig som en dybde sikrer ved at TRAS har flere observasjonspunkter innen hvert område og for hver alder. TRAS vil gi barnehagepersonalet sentral informasjon om hva en skal se etter når det kan være aktuelt å utrede videre eller henvise til andre instanser.

ALLE MED er et kartleggingsverktøy som er et visuelt og lettfattelig observasjonsskjema der barnets utvikling kommer tydelig frem innenfor seks utviklingsnivåer. Nivåene er innenfor; språkutvikling, lek, sosial og emosjonell utvikling, hverdagsaktiviteter, trivsel og sansemotorisk utvikling. Ved å benytte dette kartleggingsverktøyet oppnår en ikke bare en viten om hvor barnet står, men også en bevissthet hos personalet innenfor barns utviklingsområder. Personalet utvikler også en større bevissthet rundt sammenhengen mellom språklig og sosial kompetanse hos barn.

SPRÅKLYDSOBSERVASJON er en systematisk observasjon til bruk når man bekymrer seg for et barns uttaleversker. Verktøyet er et enkelt bildemateriell. Bildene kan skrives ut eller benyttes digitalt og presenteres for barna via PC eller nettbrett. Registreringsskjema til språklydsobservasjonen er delt i to deler. En del kartlegger enkeltlyder og den andre kartlegger KJ/SKJ-lyder og konsonantsammensetninger.

Barnehagens arbeidsmåter

Rammeplanen og styringsdokumenter gir oss innspill til våre arbeidsmåter. Vi tilrettelegger både for planlagte og spontane aktiviteter. Barnas medvirkning, kreativitet og improvisasjon er også en del av vår arbeidsmetode.

Ved bruk av digitale verktøy utøver vi digital dømmekraft og bidrar til at barna utvikler en begynnende etisk forståelse knyttet til digitale medier.

Vi er en stor barnehage med mange avdelinger. Vi deler inn i grupper på tvers av avdelinger og gjerne aldersinndelt. Vi benytter oss av hverandres kompetanse og har en delingskultur blant personalet.

Vi bruker Kidplan. Dette er et godt hjelpemiddel for oss som et supplement i vår kontakt med foreldre, som dokumentasjon og administrativt. Behandling og registrering av dokumentasjon vil til enhver tid være i forhold til gjeldende regler og forskrifter.

Vi evaluerer og vurderer tiltak og arbeidsmåter underveis.

Barnehagen har god nytte av og behov for å knytte til seg eksterne fagpersoner. Vi jobber med mennesker og er ydmyke til endringer i behov og vår kompetansebegrensning. Vi innhenter kompetanse utenfra når det er behov. Dette ønsker vi å gjøre for å kunne tilby barn og foreldre et godt utgangspunkt for videre utvikling og mestring. Vi ønsker en god dialog og samarbeid med foreldre både før, under og etter en slik tverrfaglig prosess.

Våre samarbeidspartnere er; Helsestasjon, pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT), Språksenteret, barnevernstjenesten, politi, Barne- og ungdomspsykiatrisk (BUP), Psykisk helsetjeneste for barn og unge (PHUB), sykehus, fysioterapeut, Haug skole (spesialpedagoger knyttet til barn med enkeltvedtak) og Tidlig innsatsteam.

Kompetanseplan

For å sikre kompetanseutvikling i barnehagen er det viktig for oss å legge til rette for kontinuerlig bidrag overfor personalet. Vi har mange ansatte og vi er opptatt av å ta i bruk medarbeidernes kompetanse. I det daglige vil dette ha en sentral rolle i kvalitetsutviklingen av hele personalgruppen. Vi må også tenke på hvordan kompetanseheving skal være praktisk gjennomførbart i hverdagslivet. Derfor blir det viktig med faste rutiner hvor det gjennomføres kollegaveiledning, case utredning, drøfting av ulike temaer, refleksjonsmøter, evaluering og dokumentering av det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Dette vil være viktige verktøy for å møte stadig nye utfordringer til økt kompetanse. Personalet vil også ha behov for eksterne bidragsytere for kvalitetsutvikling. Her vil vi orientere oss mot kurs som kommunen arrangerer og andre kurs i privat regi. For å oppnå en god kompetanseutvikling må vi tenke satsingsområder, men også personalets behov og ønsker for kompetanse.

HVA	HVEM	NÅR
Assistentkurs – grunnkompetanse	Nytilsatte assistenter	August/september 2023
Planleggingsdager med tema rettet mot satsingsområdene og «TETT PÅ». Intern kompetanseutveksling	Hele personalgruppen	17. og 18. august 2023 2.januar 2024
HMS arbeid som for eksempel; Førstehjelpskurs, brannvern, hygiene og sikkerhet	Hele personalgruppen	Kontinuerlig gjennom barnehageåret
Ped.leder møter	Pedagogisk leder og styrer	Hver 14. dag
Assistentmøter	Assistenter, ansvar styrer eller en pedagog	Ca. 1 gang per måned
Styremøter internt BarnehagenVår kjeden	Styrer	Hver 6.uke
Styremøter i regi av kommunen	Styrer	Ca. 1 gang per måned
Personalmøter, intern kompetanse utveksling	Hele personalgruppen	1 gang per måned
Veiledning for nyutdannet førskolelærer gjennom kommunen	Nyutdannet førskolelærer	Flere møter gjennom barnehageåret
Avdelingsmøter	Alle ansatte på avdelingene	Hver 14. dag
Praksisbarnehage	Hele barnehagen, ansvar pedagoger	Ved tildelt student

Barnehagens fagområder

Vi jobber med rammeplanens fagområder parallelt gjennom året. Fagområdene opptre ikke alene og blir ofte berørt i samspillet mellom menneskene i barnehagen. Vi har mulighet til å flette fagområdene sammen og vi benytter oss ofte av her-og-nå situasjoner for å formidle kunnskap når barnet er interessert og oppmerksomt. Arbeidet med fagområdene tilpasses barnas alder og utviklingsnivå, interesser, barnegruppens sammensetning og øvrige forutsetninger.

*Barnehagen Vår Hosletoppen har laget en **progresjonsplan** for fagområder og den viser hvordan barnehagen jobber for å bidra til utvikling og progresjon innenfor fagområdene. Barna skal få utfordringer tilpasset sine erfaringer, interesser, kunnskaper og ferdigheter. De skal hvert barnehageår få nye opplevelser og erfaringer.*

Progresjon for fagområdene

Fagområdene	1-3 år	3-5 år	Skolestartere
Kommunikasjon, språk og tekst	- Voksne setter ord på barnas opplevelser, følelser og handlinger - Barna blir lest for og leser enkle bilde- og pekebøker - Et språkmiljø der barna opplever sanger, rim og regler som gjentas flere ganger - Snakker mye med barna og sette ord på at ulike ting har et navn - Øve på å ta imot og gjennomføre felles beskjeder	- Voksne hjelper barna å bruke språket som redskap til å skape relasjoner, i lek og konfliktløsning - Leser ofte bøker og har bøker tilgjengelig for barna - Vi bruker sang, rim og regler aktivt med barna - Kunne fortelle historier og svare på henvendelser - Gjenkjenne egen bokstav og eget navn - Kunne ta imot og gjennomføre felles beskjeder	- Barna bruker språket til å skape relasjoner, delta i lek og konfliktløsning - Leser alderstilpassende bøker - Øver på å gjenfortelle eventyr og historier - Vi leker med språket gjennom sang, rytmer, rim og regler - Kunne fortelle mer detaljerte historier og svare på henvendelser - Bli presentert for alfabetet og tall - Gjenkjenner og øver på å skrive eget navn - Kunne ta imot og gjennomføre lengre felles beskjeder

Kropp, bevegelse, mat og helse	- Bruke kroppen ved å gå i trapper, hinderløype, utforske utelekeplassen og gå på turer - Finmotorisk øving: Plastelina, store perler og tegneblyanter - Får veiledning til å vaske hender - Bruker måltidet som en sosial arena hvor vi øver på å spise selv og sitte ved bordet over tid - Vet hvor noen av kroppsdelene er og etter hvert setter navn på dem - Bli kjent med primærfølelsene: Glad, sint, trist og redd	- Tilrettelegge for kroppslige aktiviteter og lek - Turer i nærmiljø og ulent terreng - Finmotorisk øving: Klippe med saks, perle med små og store perler, øve på blyantgrepet - Mestrer håndvask - Øve på å sitte rolig ved matbord og god bordskikk når vi snakker om hva vi spiser - Bli kjent med egen kropp og følelser	- Voksen og barnestyrt fin- og grov motoriske aktiviteter - Gå på lengre turer i nærmiljø og ulent terreng - Mestre finmotorisk aktivitet: Klippe, lime, perle med små perler, blyantgrepet - Mestrer hygiene, håndvask og toalettbesøk - Mestrer god bordskikk og porsjonerer maten selv - Trygg på egen kropp og følelser - Setter grenser for egen kropp og respekterer andres grenser
Kunst, kultur og kreativitet	- Introdusere ulike formingsmaterialer - Kjenne gleden ved å kunne skape noe selv - Få opplevelser med sang, musikk og dans - Synger/gjenkjenner enkle barnesanger med bevegelser til - Begynnende erfaring med rollelek og dramatisering gjennom late som lek og sosial samlek	- Bli kjent med ulike materialer og teknikker innenfor forming - Tar i bruk fantasi, kreativitet og skaperglede - Samlingsstunder med sang, musikk og dans - Utvidet sangrepetoar - Oppmuntring og støtte til rollelek og dramatisering - Vi tilrettelegger det fysiske miljøet og tilbyr rekvisitter for at barn skal få utfolde seg og videreutvikle sin dramatiske lek	- Barna får i større grad mulighet til å velge materialer, teknikker og redskaper til bruk i sine kreative uttrykk - Vise skaperglede gjennom kunst og uttrykksformer - Samlingsstunder med sang, musikk og dans. Barna får også erfaring med å fremføre noe foran gruppen - Vi tilrettelegger det fysiske miljøet og tilbyr rekvisitter for at barn skal få utfolde seg og videreutvikle sin dramatiske lek - Selvstyrt i rollelek og deltar i dramatisering av eventyr

Natur, miljø og teknologi	- Små turer i nærmiljøet - Erfare årstidene og oppleve glede ved å være ute i naturen - Bli introdusert for dyr og planter som finnes i naturen - Øve på kildesortering -Bli introdusert for eksperimentering med teknologi	- Tur en dag i uken i nærmiljøet - Kjenne til årstider, endringer i naturen og vise glede av å være ute - Få kjennskap om dyr og planter som finnes i naturen - Øve på kildesortering og gjenbruk av formingsmateriell -Få grunnleggende innsikt i miljøvern, natur og samspillet i naturen -Utforske og eksperimentere med teknologi	- Ukentlig tur med ansvar for egen sekk - Forståelse for årstider, endringer i naturen og viser glede av å være ute året rundt - Ha respekt og begynnende forståelse for hvordan vi kan ta vare på naturen og naturens mangfold - Få kjennskap om dyr og planter og deres betydning for matproduksjonen - Lete etter og kjenne igjen noen spor og sportegn fra dyr i skogen - Mestre kildesortering og gjenbruk av formingsmateriell -Utforske og eksperimentere med teknologi. Legge til rette for at barna kan reflektere og undre seg
Etikk, religion og filosofi	- Voksne er rollemodeller som gir barn erfaringer med samfunnets grunnleggende normer, verdier og holdninger - Gir barna erfaring med omsorg for andre - Øve på turtaking - Markere høytider og tradisjoner - Oppmuntrer og stimulerer til undring og filosofering	- Kunne tilegne seg samfunnets grunnleggende normer, verdier og holdninger -Øver på å vise god omsorg for hverandre -Snakker om og øver på å være en god venn, og vise respekt for hverandre - Markere høytider og tradisjoner og snakke om bakgrunnen til det -Kunne undre seg og filosofere over ting	- Mestrer samfunnets grunnleggende normer, verdier og holdninger -Lære sosiale strategier som er vesentlige for å få venner og være en aktiv del av en større sosial sammenheng. -Viser respekt for andre. Øve på å ta ansvar for oss selv og de rundt oss -Markere høytider og tradisjoner, snakke om bakgrunnen til det og legge til rette for at barna får reflektere rundt ulike høytider -Kunne tenke og reflektere over ting. Kunne sette seg inn i hvordan andre føler eller tenker i ulike situasjoner

Nærmiljø og samfunn	-Bli trygge og godt kjent med arealet i egen barnehage -Få oppleve nærmiljøet ved å gå på turer -Kunne få påvirke sin egen hverdag i barnehagen -Barna blir kjent med samisk kultur og hverdagsliv - Interesse og respekt for mangfoldet	-Gjør oss kjent i nærmiljøet, snakker om hvor vi bor og hvor ting er -Kunne få påvirke sin egen hverdag i barnehagen og ta mer selvstendige valg -Barna blir kjent med at samene er Norges urbefolkning og får kjennskap til samiske fortellinger, sang og andre deler av samisk kultur og hverdagsliv -Interesse og respekt for mangfoldet	-Gjør oss kjent i nærmiljøet og benytte oss av tilrettelagte kulturtilbud -Besøker nærskolen -Kunne få påvirke sin egen hverdag i barnehagen og også la barna få erfare at deres valg og handlinger kan påvirke situasjonen både for dem selv og for andre -Barna blir kjent med at samene er Norges urbefolkning og får kjennskap til samiske fortellinger, sang og andre deler av samisk kultur og hverdagsliv. Barna bidrar selv til økt kunnskap ved å stille undrende spørsmål om samisk kultur -Kjennskap til barnekonvensjonen -Interesse og respekt for mangfoldet
Antall, rom og form	-Begynnende erfaring med størrelse, mengde og form -Begynnende erfaring med sortering og parkobling -Telling som benevning i her og nå situasjoner -Få kjennskap til tall -Få gleden av tall og begreper i hverdagen -Erfare og utforske leker med form og mønster	-Gjenkjenne forskjeller: stor-liten, tung-lett, høy-lav -Gjenkjenne grunnformene trekant, firkant og sirkel -Øve på sortering og parkobling -Kunne telle i enkle sammenhenger -Få gleden av tall og former i form av ulike spill og puslespill -Begynnende forståelse for preposisjoner	-Gjenkjenne variasjoner i grunnformene -Mestre sortering og parkobling -Mestre mer avanserte puslespill og brettspill med terning -Kunne bruke matematikk bevisst i hverdagen i form av telling og begrep -Kjenne til tallmengder som 10-20-30 og opp til 100 -Mestre preposisjoner